

muhakkak bu, o kimse için bir sadaka olur." buyurduğunu işittim.”[\[1\]](#) diye cevap verdi. Sahâbe, Hz. Peygamber’in teşvikiyle böyle ağaç diyor ve çevreyi yeşillendiriyordu. Çünkü canlı cansız tüm varlıkların bir arada bulunduğu ve birbirini etkilediği çevre, güzelleştirilmek üzere insana emanet olarak verilmişti. Aslında yeryüzüne gönderilmeden önce de insanın bir çevresi vardı. İnsanlığın atası Hz. Âdem, altlarından ırmaklar akan yemyeşil bir cennette yaşamaktaydı. Orada çevresi ile bizzat Yüce Allah tarafından tanıştırıldı. Çevreyi anlama ve anlamlandırma sürecinin daha başlangıcında Allah, Hz. Âdem’e varlıkların isimlerini öğretti. Allah Teâleâ, yeryüzünde hayat serüvenine başladığı günden bugüne insana çevresini tanıtmaya ve çevrenin taşıdığı anlamları hatırlatmaya devam etti… Ve son elçi Hz. Muhammed’e gönderdiği vahiyde de Allah, çevreyi hem maddî nitelikleri hem de mânevî karakteri ile birlikte zikretti.

وَلِلّٰهِ

مَا فِي

السَّمٰوَات

16; وَمَا فِي

الْاَرْضِۜ

وَكَانَ

اللّٰهُ

بِكُلِّ

شَيْءٍ

مُح۪يطًا۟

“Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah’ındır. Allah, Muhît’tir

(her şeyi çepeçevre kuşatandır).”[\[2\]](#) buyurmak suretiyle

çevrenin Yüce Yaratıcı ile olan doğrudan ilişkisine dikkat çekmiştir. En

küçüğünden en büyüğüne kadar evrendeki

bütün varlıkların, fizikî kıymetinin ötesinde mânevî bir değeri

vardır. Zira göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah’ı tesbih eder. Ne var ki insan, onların tesbihini anlayamaz.

وَالنَّجْمُ

وَالشَّجَرُ

يَسْجُدَانِ

“Bitkiler ve ağaçlar (Allah’a) secde ederler.”[\[3\]](#) buyuran

Kur’an, bitkilerin ruhsuz, duygusuz, cansız ve amaçsız varlıklar olmadığını hatırlatır.

Nitekim Hz. Peygamber, hacıların telbiyelerine etrafta bulunan ağaçların eşlik ettiğini

bildirmiş,[\[4\]](#) müezzinin sesini işiten herkesin yanında ağaçların da kıyamet

gününde müezzin lehinde şehâdette bulunacağını haber vermiştir.[\[5\]](#)

 Kısacası

اَفَغَيْرَ

د۪ينِ

اللّٰهِ

يَبْغُونَ

وَلَهُٓ

اَسْلَمَ

مَنْ فِي

السَّمٰوَات

16; وَالْاَرْضِ

طَوْعًا
وَكَرْهًا
وَاِلَيْهِ
يُرْجَعُونَ
“Onlar Allah’ın dininden başkasını mı arıyorlar! Oysa göklerde olanlar da yerde
olanlar da isteyerek veya istemeyerek hep O’na boyun eğmişlerdir ve O’na
döndürüleceklerdir.” [6] Bir âyette Yüce Allah,
وَمَا مِنْ
دَآبَّةٍ
فِي
الْاَرْضِ
وَلَا
طَآئِرٍ
يَط۪يرُ
بِجَنَاحَيْ
07;ِ اِلَّآ
اُمَمٌ
اَمْثَالُكُ
05;ْۜ مَا
فَرَّطْنَا
فِي
الْكِتَابِ
مِنْ شَيْءٍ
ثُمَّ اِلٰى
رَبِّهِمْ
يُحْشَرُونَ
 “Yeryüzünde yürüyen hayvanlar ve
gökyüzünde iki kanadıyla uçan kuşlardan ne varsa hepsi sizin gibi
topluluklardır. Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Nihayet (hepsi) toplanıp rablerinin
huzuruna getirileceklerdir.” [7] Yani hayvanların ve kuşların insanlar gibi ümmet
olduğunu bildirmektedir. &Hz. Peygamber de ümmet olan bu hayvanlara karınca ve
köpekleri örnek verir. Dolayısıyla İslâm’ın çevreye yüklediği
anlam, bütün varlıkların daha yaratılıştan bir değere sahip olduğu ilkesine dayanır.
Buna göre ilk olarak çevre, Allah’ın insana bir emanetidir.
Çünkü insan, canlılar içinde çevreyi en üstüzeyde
algılayabilen varlıktır. Bu sebeple Allah, doğayı, göklerde ve yerde olan her şeyi insanın
hizmetine vermiş, yeryüzünde emaneti yüklenen varlık olması sebebiyle de
insanı sorumlu tutmuştur. İnsanın dünyadan sorumlu olmasının bir anlamı da budur. Ayrıca
içinde yaşamın devam ettiği şu dünyada, hava, toprak ve su gibi doğal kaynaklar
yalnız insanın değil yeryüzündeki bütün canlıların ortak malıdır. Nitekim Hz.
Peygamber,
الْمُسْلِمُ
08;نَ شُرَكَاءُ
فِى ثَلاَثٍ
فِى الْكَلإِ
وَالْمَاءِ
وَالنَّارِ
“Müslümanlar üç şeyde ortaklırlar: suda, merada ve ateşte “

[8] Müslümanların çayır, su ve ateş gibi doğal imkânları paylaşmak zorunda olduklarını söylerken bu gerçeğe işaret etmiştir. Dolayısıyla insanlar çevreye karşı bu bilinçle davranmak durumundadır. Çevre, ikinci olarak, insanları, Allah inancına ulaştırabilecek kanıtlar bütünüdür. Çünkü Kur’an’da Allah’ın kudretini, ilmini, celâl ve cemâlini yansıtan muhteşem bir kâinat tablosu sunulur. Kâinattaki her şeyin anlam yüklü olduğuna vurgu yapılır. Nitekim insanın her gününü birlikte geçirdiği yeryüzüne ve gökyüzüne ait canlı ve cansız varlıklar Kur’an’da sıklıkla zikredilmiştir. Kabaran denize, aya, çekilip gittiğinde geceye, aydınlandığında sabaha, şafağa, burçlarla dolu gökyüzüne, yeryüzüne, güneşe ve onun aydınlığına yemin edilmiştir. Hatta Kur’an’daki bazı sûrelere, inek, arı, karınca, örümcek gibi hayvanların; bazılarında da yıldız, demir, güneş gibi tabiat varlıklarının isimleri verilmiştir. Özellikle Allah’ın kudreti, insanlara olan ihsanı ve verdiği sayısız nimetler anlatılırken çeşitli bitkiler, mahsul ve meyveler, büyük ve sık ağaçlı bahçeler, meralar ve bütün bunlarda suyun rolü eşsiz bir üslûpla anlatılır. Âdeta yeryüzünün cennete çevrilmiş bir tasviri yapılır. Diğer taraftan Kur’an, yeryüzünü bazen çocukların yetişmesi için hazırlanmış bir beşiğe, bazen üzerinde istirahat edilen bir döşeğe benzetir. Gökyüzünü de her çeşit bozulmadan muhafaza edilmiş, kandiller ve yıldızlarla süslenmiş bir tavana benzetir. Üçüncü olarak çevre, Allah’a kulluk görevini yerine getirerek ebedî âhiret yurdunun kazanıldığı bir mekândir. Dolayısıyla bu açidan da çevreyi geliştirip güzelleştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek için sorumluluk hissetmek, her Müslüman’ın görevidir. Zira çevre bilinci, çevredeki bütün canlılar, doğal, tarihî, sosyokültürel ve estetik değerler hususunda daha duyarlı olmayı ifade etmektedir. Kur’an’da, قَدْجَعَلَاللّٰهُلِكُلِّشَيْءٍقَدْرًا “...Allah her şey için bir ölçü koymuştur.”[9] , وَالْاَرْضَمَدَدْنَاهَاوَاَلْقَيْنَا ف۪يهَارَوَاسِيَوَاَنْبَتْنَا ف۪يهَا مِنْكُلِّ شَيْءٍمَوْزُونٍ “Yeri uzatıp yaydık, orada sabit dağlar yerleştirdik, yine orada miktarı ve ölçüsü belirli olan şeyler bitirdik.”[10] اَلشَّمْسُوَالْقَمَرُ

بِحُسْبَانٍۖ , وَالنَّجْمُوَالشَّجَرُيَسْجُدَانِ , وَالسَّمَآءَ رَفَعَهَاوَوَضَعَالْم۪يزَانَۙ , “Güneş ve ay bir hesaba göre(hareket etmekte)dir. Bitkiler ve ağaçlar (Allah’a) secde ederler. Göğü (Allah) yükseltti ve mizanı (dengeyi) O koydu.”[\[11\]](#) âayetleriyle evrende tabiî ve ekolojik bir dengenin varlığına dikkat çekilmektedir. وَلَاتُفْسِدُوافِيالْاَرْضِبَعْدَاِصْلَاحِهَاوَادْعُوهُخَوْفًاوَطَمَعًاۜاِنَّرَحْمَتَاللّٰهِقَر۪يبٌ مِنَالْمُحْسِن۪ينَ “Düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın!”[\[12\]](#) âyeti ile de bu dengenin bozulmaması gerektiği belirtilmektedir. وَلَوِاتَّبَعَالْحَقُّاَهْوَآءَهُمْلَفَسَدَتِالسَّمٰوَاتُوَالْاَرْضُوَمَنْف۪يهِنَّۜبَلْاَتَيْنَاهُمْبِذِكْرِهِمْفَهُمْ عَنْذِكْرِهِمْمُعْرِضُونَۜ “Eğer Hak, onların kötü arzu ve isteklerine uysaydı mutlaka gökler ve yer ile bunlarda bulunanlar bozulur giderdi...”[\[13\]](#) âyeti ise yer ve göğün yani hayatı devam ettiren çevre şartlarının, nizam ve dengenin insanların eliyle bozulabileceğini bildirmektedir. Nitekim Yüce Allah, bu bağlamda,

ظَهَرَ
الْفَسَادُ
فِي الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ
بِمَا
كَسَبَتْ
اَيْدِي
النَّاسِ
لِيُذ۪يقَهُ
05;ْ بَعْضَ
الَّذ۪ي
عَمِلُوا
لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ
“İnsanların kendi işledikleri (kötülükler) sebebiyle karada ve denizde
bozulma ortaya çıkmıştır. Dönmeleri için Allah, yaptıklarının bazı
(kötülü) sonuçlarını (dünyada) onlara tattıracaktır.”[14] Buyurmuştur.
Bütün bunlar, sorumsuzca davranışlar sergileyerek çevreyi bilinçsizce
kullanmanın ve kirletmenin bütün canlılara zarar vereceğini ve sonuçta
korkunç felâketlerin ortaya çıkabileceğini hatırlatmaktadır. Mevcut
düzenin bozularak korkunç felâketlerin ortaya çıkmaması için
Allah’ın yarattığı kâinata hikmet, rahmet ve sevgi nazarıyla bakan Sevgili
Peygamberimizin tabiata yaklaşımı, Kur’an âyetlerinden hareketle en başta tevhid
inancına dayanmakta olup ibret ve tefekkür merkezliydi. Hz. Peygamber, doğal kaynakların
kullanımında açgözlülük, israf ve sömürüyü
engelleyecek ahlâkî denetim kanalları oluşturmaya gayret etmişti. Nitekim
Kur’an’da da müminler, yersiz ve gereksiz harcamalardan sakındırılmıştı. Hz.
Peygamber bu hususu, كُلُوا
وَاشْرَبُوا
وَتَصَدَّقُ
08;ا
وَالْبَسُوا
مَا لَمْ
يُخَالِطْهُ
إِسْرَافٌ
أَوْ
مَخِيلَةٌ “İsraf veya kibir
karışmadıkça yiyiniz, içiniz, sadaka veriniz ve giyiniz.”[15]
 &Sözleriyle ifade etmişti. Eğer iktisatlı hareket edilir, insanın bitmek tükenmek
bilmeyen arzuları denetim altına alınır ve israftan sakınarak dünya imar edilirse kimse
aç ve açıkta kalmazdı. Yeryüzü hakkında Hz. Peygamber,
أَنَّ
الأَرْضَ
أَرْضُ
اللَّهِ
وَالْعِبَاد
14; عِبَادُ
اللَّهِ “Arz (yeryüzü)

Allah'ın arzıdır, insanlar da Allah'ın kullarıdır...”[16] Buyurmuştur. Dolayısıyla varlıklar birbirine rakip değil her biri ayrı bir değere sahiptir ve her varlığın sahibi Allah'tır. Bütün varlıklara rahmet nazarıyla bakan Kutlu Nebi'nin, Kur'an'ın, yeryüzü'nün sünnetleri olarak nitelediği dağlardan biri olan Uhud dağı hakkındaki sevgi dolu şu sözleri, onun ¸evreye bakışını göstermesi açısından önemlidir. Tebrik Gazvesi dâhilinde Medine'ye yaklaştıklarında karşıdan Uhud dağı görüldüğünde Hz. Peygamber'in dudaklarından şu sözler dökülmüştür: هَذِهِطَابَةُ ،وَهَذَاأُحُدٌ ،جَبَلٌيُحِبُّنَاوَنُحِبُّهُ “İşte bu Tebrik'dir (iyilik ve güzelliği şehridir). Bu da Uhud'dur, öyle bir dağdır ki o bizi sever biz de onu severiz.”[17] Sevgili Peygamberimiz, yeryüzü'nün bir parçası olan toprağı, hem maddî temizlenme ve arınma aracı hem de ibadet yeri olarak görmüştür. Nitekim kendinden önceki peygamberlere verilmeyip de sadece kendisine verilen hususları saydığı bir hadiste o (sav), وَجُعِلَتْلِىَالأَرْضُطَهُورًاوَمَسْجِدًا “Benim için yeryüzü temiz ve namaz kılmaya uygun kılınmıştır.” [18] &buyurur. Nitekim namaz ancak su ile abdest alınarak veya su bulunmadığında toprakla teyemmüm edilerek kılınır. Diğer dinlerde ibadetler sadece mecbut betlerde yapılırken İslam'da namaz yeryüzü'nün her yerinde kılınabilmektedir. Yeryüzü'nün temiz tutulması, bu temiz hâlin devam ettirilerek kirletilmemesi, özellikle insanların yaşadığı şehirlerin, köylerin, mahallelerin, caddelerin ve sokakların tertemiz olması hem insan sağlığı hem tertip ve düzen hem de güzelliği ve estetik açısından önemlidir. Nitekim Sa'd b. Ebû Vakkas'tan nakledildiğine göre, Hz. Peygamber, نَظِّفُواأَفْنِيَتَكُمْ “Evlerinizin önlerini temiz tutunuz.”[19] Buyurmuştur. Bu bağlamda Allah Resûl'i tarafından anlatılan şu kıssa dikkat çekicidir: مَرَّ رَجُلٌبِغُصْنِشَجَرَةٍعَلَى ظَهْرِطَرِيقٍفَقَالَوَاللَّهِلأُنَحِّيَنَّ هَذَا عَنِ

الْمُسْلِمِينَ لاَ
يُؤْذِيهِمْ .
فَأُدْخِلَ
الْجَنَّةَ “Bir adam yol üzerinde dikenli bir dala rastladı: "Vallahi, bunu Müslümanlardan uzaklaştırırım da onları rahatsız etmesin!" dedi. Bu sebeple cennete konuldu.”[20]
 Peygamber Efendimizin bu konudaki hadisleri, günümüzde genellikle kamu hizmeti olarak algılanan sokak ve caddelerin temizliğine gerçekte her ferдин katkı sağlaması gerektiğini göstermektedir. Hz. Peygamber,
وَيُمِيطُ
الأَذَى عَنِ
الطَّرِيقِ
صَدَقَةٌ “Rahatsız edici bir şeyi yoldan kaldırmak sadakadır.”[21] Buyurmak suretiyle, çevrenin tertip ve düzenini sağlamanın ecir kazandıracakını belirtmiş; hatta bu konuyu imanla ilişkilendirerek,
الإِيمَانُ
بِضْعٌ
وَسَبْعُونَ
أَوْ بِضْعٌ
وَسِتُّونَ
شُعْبَةً
فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لاَ
إِلَهَ
إِلاَّ
اللَّهُ
وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ
الأَذَى عَنِ
الطَّرِيقِ
وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ
مِنَ
الإِيمَانِ
“İman yetmiş yahut altmış küsur şubedir. En üst derecesi İâ ilâhe illâillâh (Allah’tan başka ilâh yoktur) sözü, en alt derecesi ise yolda insanları rahatsız eden bir şeyi kaldırıp atmaktır...”[22] Buyurmuştur. Hz. Peygamber, temizliğin her türlüsüne önem verdiği gibi mescit ve camilerin temizliğine de ayrı bir özen gösterirdi. Nitekim bazen mescit içinde gördüğü pislikleri bizzat temizler, camilerin temizlenmesini ve güzel kokuyla bezenmesini isterdi. Hz. Peygamber, oğlu İbrâhim’ın cenazesinde, mezarın içinde düzeltilmemiş hafif bir yarık gördü ve bunun derhâil düzeltmesini emretti. Bu düzeltmenin ölüye fayda edip etmeyeceğinin sorulması üzerine, أَمَا
أَنَّهَا
تَنْفَعُهُ،
وَلا

تَضُرُّهُ،
وَلَكِنْ
تَضُرُّ
بِعَيْنِ
الْحَيِّوَم
14;اتَ “Aslında bu, ölüye ne fayda ne de zarar
verir, sadece sağ olanın gözünü rahatsız eder.”[23] Buyurdu.
Peygamberimizin bu tavrı, çevrenin güzelleştirilmesine verdiği önem
açısından “kabrin içinde bile düzene ve güzelliğe özen
gösterilmesi gerekiyorsa, diğer yerlerde çok daha fazlası gerekir” anlayışını
içermektedir. Sevgili Peygamberimizin dilinde insanın her varlığa karşı olduğu gibi
yeryüzüne ve toprağa karşı da sorumlulukları bulunmaktadır. Bu bağlamda Hz.
Peygamber, toprağın ekilmeksizin boş bırakılmasını hoş karşılamamış,
مَنْ كَانَتْ
لَهُ أَرْضٌ
فَلْيَزْرَع
18;هَا فَإِنْ
لَمْ
يَزْرَعْهَا
فَلْيُزْرِع
18;هَا أَخَاهُ
“Kimin tarlası varsa onu eksin. Kendisi ekmezse onu (din) kardeşine ektirsin.”[24]
 Buyurmuştur. Bir başka hadiste ise مَنْ
أَحْيَا
أَرْضاً
مَيْتَةً
فَلَهُ
فِيهَا
أَجْرٌ ،
وَمَا
أَكَلَتِ
الْعَافِيَة
15; مِنْهَا
فَلَهُ
فِيهَا
صَدَقَةٌ “Her kim ölü
bir toprağı (bakımını sağlayarak) ihya edecek olursa bundan dolayı ecir kazanır. Hayvanlar ondan
yararlandıkça kendisine sadaka yazılır.”[25] Buyurmak suretiyle
Müslümanları toprağı işleyerek korumaya teşvik etmiştir. Tüm bu rivayetler,
toprağın işlenmesini öngörmede ve bu şekilde davranmanın çevreye katkı
anlamı taşıdığını vurgulamaktadır. Özellikle çarpık kentleşme neticesinde verimli tarım
arazilerinin beton yığınına dönüştürülüğü
günümüzde, Hz. Peygamber’in bu tavsiyelerine ne kadar çok
muhtaç olduğumuz ortadadır. Çevre açısından bakıldığında, insan hayatında
toprak kadar değerli başka bir varlık da sudur. Ölü toprağın canlanması, yemyeşil
olması, hayvanların ve insanların su ihtiyacını karşılayabilmesi için gökten tertemiz
suyu indiren Allah’tır. Allah, bütün canlıları sudan yaratmış ve insana suya
bağımlı bir hayat vermiştir. Allah Resûlü de yağmuru gördülüğünde,

وَإِنْ
كُنْتَ عَلَى
نَهَرٍ جَار “Evet,
akan bir nehir üzerinde bile olsan (abdestte israf vardır).”[29] Buyurmuştu. Dolayısıyla
Hz. Peygamber, suyun en kutsal gayelerle bile olsa hoyratça kullanılmasına izin vermemiş
ve kendisi de buna dikkat etmiştir. Peygamber Efendimiz su kaynaklarının korunması
üzerinde ısrarla durmuş, اتَّقُوا
الْمَلاَعِن
14; الثَّلاَثَ
الْبَرَازَ
فِى
الْمَوَارِد
16; وَقَارِعَةِ
الطَّرِيقِ
وَالظِّلِّ
“Lânete sebep olan şu üç şeyi yapmaktan; su kaynaklarına, yol ortasına
ve gölgelik yerlere abdest bozmaktan sakının.”[30] Buyurmuştur. Ayrıca durgun su
birikintilerinin idrar ile kirletilmesi de hadislerle yasaklamıştır. Deniz suyunun temiz oluşu ile ilgili
olarak da Resûlullah (sav), هُوَ
الطَّهُورُ
مَاؤُهُ
الْحِلُّ
مَيْتَتُهُ “Onun
(denizin) suyu temiz/temizleyici, ölüsü helâldir.”[31] buyurmuştur.
Kaynakların israf ile tüketilmesi çevre dengesini bozmakta ve bundan
bütün canlılar zarar görmetedir. Hz. Peygamber’in doğal su
kaynaklarının korunmasına yönelik kendi zamanındaki tedbirleri göz
önünde bulundurulduğunda günümüzde kanalizasyon sularının,
tıbbî, kimyasal ve endüstriyel atıkların akarsulara, denizlere ve göllere
akıtılmaması gerektiği açıktır. Hayatı nefes alıp vermesine bağlı olan insan, toprak ve su
kadar havaya da muhtaçtır. Şehirdeki kalabalıktan uzaklaşıp tertemiz köy havasında
büyümeleri ve güzel konuşabilmeleri için bebeklerin bir köyde
sütanneye verilmesi âdeti Araplarda yaygındı. Bu âdet sebebiyle Hz. Peygamber
de çocukluğunda Tâif’te yaşayan Halîme isimli sütanneye verildi.
Hz. Peygamber havanın temizliğine de önem vermiş, meselâ, hicretten sonra
Bilâl-i Habeşî’nin ifadesiyle “veba beldesi’olan Medine’nin
hastalıklı havasının güzel bir hâle gelmesi için Allah’a dualar etmişti.
 Ayrıca o, insanları rahatsız edecek her türlü kötü kokuya tepki
gösterip soğan ve sarımsak yiyenlerin camiye yaklaşmalarını istemişti. Sıcaktan dolayı
mescitte ağır ter kokularının yükselmesi üzerine sahâbenin cuma namazına
yıkılarak gelmelerini istemişti. Komşu hakkına dikkat çeken bir hadisinde Hz. Peygamber,
وَلا
تَرْفَعْ
بناءَكَ
فَوْقَ
بنائِهِ
فَتَسُدَّ
عَلَيْهِ

الرِّيحَ،
وَلا
تُؤْذِهِ
بِرِيحِ
قِدْرِكَ
إِلا أَنْ
تَغْرِفَ
لَهُ مِنْهَا
“Evini, komşunun evinden yüksek yaparak onun rüzgârını
engelleme!”[32] Demiřti. Hz. Peygamber’in bu buyruęunu bugün belki de en
iyi, çarpık kentleşmenin neticesinde apartmanların iç içe girdiği,
küçük bir esintiye muhtaç, boy boy fabrika dumanlarının
gökyüzüne yükseldiği, egzoz dumanlarının cadde ve sokakları kapladığı
şehirlerde yaşıyan insanlar anlayabilir. Kur’ân-ı Kerîm,
اَلَّذ۪ي
جَع.َلَ
لَكُمْ مِنَ
الشَّجَرِ
الْاَخْضَرِ
نَارًا
فَاِذَآ
اَنْتُمْ
مِنْهُ
تُوقِدُونَ “O,
sizin için yeşil ağaçtan ateş yaratandır. Şimdi siz ondan yakıp duruyorsunuz.”
[33] Buyurarak yeryüzünün doğal elbiseleri olan bitkilerin insanın
düşünden çok daha fazla fonksiyonları olduğunu hatırlatır.
Altlarından ırmaklar akan yemyeşil cennet bahçelerini tasvir eder. Böylelikle cennete
teşvik için insanın güzel manzaralı bir çevrede hissettiği huzura vurgu yapılır
aslında. Nitekim Hz. Peygamber de en zor şartlarda bile olsa yeryüzünün
ağaçlandırılmasını teşvik etmiş, إِنْ
قَامَتْ
عَل.َى
أَحَدِكُمُ
الْقِيَامَة
15;، وَفِي
يَدِهِ
فَسِيلَةٌ
فَلْيَغْرِس
18;هَا “Birinizin elinde bir hurma fidanı varken kıyamet kopuyor olsa
bile derhâl onu diksin!”[34] Buyurmuştur. Hz. Peygamber"ın teşvikleri bununla
da sınırlı kalmamış, o (sav) dikilen ağaçların sevabından, diken kişinin
ölümünden sonra da yararlanmaya devam edeceğini, مَا
مِنْ رَجُلٍ
يَغْرِسُ
غَرْسًا
إِل.َّا
كَتَبَ

اللَّهُ
عَزَّ
وَجَلَّ لَهُ
مِنْ
الْأَجْرِ
قَدْرَ مَا
يَخْرُجُ
مِنْ ثَمَرِ
ذَلِكَ
الْغَرْسِ “Bir kimse bir ağaç diktiğinde Yüce Allah mutlaka bu ağacın meyvesi oldukça ona sevap yazar.”[35] &Süzleriyle belirtmiştir. Sevgili Peygamberimiz o sırada azap çektiklerini süylediği iki kişinin kabirlerinin üstüne yeşil hurma dalı koymuştu. Bunu niçin yaptığını soranlara,
لَعَلَّهُ
أَنْ
يُخَفَّفَ
عَنْهُمَا
مَا لَمْ
تَيْبَسَا
أَوْ إِلَى
أَنْ
يَيْبَسَا “Bu dallar yaş kaldığı müddetçe azaplarının hafifletileceği umulur.”[36] &Cevabını vermişti. Peygamber Efendimizin bu uygulamasını ünek alan sahâbeden Büreyde b. Husayb, defnedildiği zaman kabrinin üzerine iki yaş dal dikilmesini vasiyet etmişti. Hz. Peygamber’in bu tavsiyelerine bağlı olarak tarih boyunca Müslüman kabristanlarının ağaçlandırılmasına üzen güsterilmiştir. Ashâb-ı kirâm da Hz. Peygamber’in ağaçlandırma ve yeşillendirmeye yünelik teşvik ve tavsiyelerini üzenle yerine getirmeye çalıştı. Hz. Ömer, Huzeyme b. Sâbit’e, “Arazine ağaç dikmene engel olan şey nedir?” diye sorduğunda, Huzeyme, أنا شيخ
كبير أموت
غدا، “Yarın ülecek kadar yaşlandım.” şeklinde cevap vermiş, Hz. Ömer bu bahaneyi geçerli bulmayarak bahçesini ağaçlandırması gerektiğini süylemiş ve ağaç dikme işinde onunla birlikte bizzat çalışmıştır.[37] Yine Hz. Osman, günün ilerleyen bir vaktinde ağaç dikerken, kendisini ziyarete gelen bir kimse, “Ey müminlerin emiri! Bu saatte mi ağaç dikiyorsun?” diye sorunca, أن تأتي
وأنا من
المصلحين خير
وأحب إلي من أن
تأتيني وأنا
من المفسدين
“Bence, geldiğinde beni büyle salih amel işleyenlerden biri olarak bulman, bozgunculuk yapanlardan biri olarak bulmandan daha hayırlıdır.”[38] Cevabını vermişti. Aslında bir Yahudi’nin külesi olan Selmân-ı Fârisî, efendisi ile üzgürlük antlaşması yapacağında, Hz. Peygamber üccedil; yüz

hurma fidanı dikme şartını da antlaşmanın maddeleri arasına yazmasını ister. Daha sonra Sevgili Peygamberimiz, toplanan fidanları dikme işleminde bizzat bulunur ve dikilen fidanlar da fire vermeden tutar. İnsanların zihinlerinde ağacın ve yeşilin yer etmesini isteyen Hz. Peygamber, tozu toprağa bulanmış anlamına gelen "afira"; isimli bir kelimeyle değiştirir. Ağaç dikme ve yeşillendirme faaliyetlerinde bulunmak kadar onları korumak ve sahiplenmek de önemlidir. Bu bağlamda Hz. Peygamber, hayvanların yemesi için ağaçtan yaprak silkeleyen kimseleri bu işi sopayla vurarak değil ağacı sallayarak nazik biçimde yapmaları konusunda uyarmıştır. Peygamberimiz (sav), genel olarak ağaçların gereksiz yere kesilmesini ve bitkilere zarar verilmesini yasaklamıştır. Hicaz iklimi açısından yolcuların ve hayvanların gelmesi gibi nemli faydalar sağlayan sidre ve benzeri ağaçların kesiminin yasak olduğunu,

1605;1614;1606;1618; 1602;1614;1591;1614;1593;1614; 1587;1616;1583;1618;1585;1614;1577;1611; 1601;1616;1609; 1601;1614;1604;1575;1614;1577;1613; 1610;1614;1587;1618;1578;1614;1592;1616;1604;1617;1615; 1576;1616;1607;1614;1575; 1575;1576;1618;1606;1615; 1575;1604;1587;1617;1614;1576;1616;1610;1604;1616; 1608;1614;1575;1604;1618;1576;1614;1607;1614;1575;1574;1616;1605;1615; 1593;1614;1576;1614;1579;1611;1575; 1608;1614;1592;1615;1604;1618;1605;1611;1575; 1576;1616;1594;1614;1610;1618;1585;1616; 1581;1614;1602;1617;1613; 1610;1614;1603;1615;1608;1606;1615; 1604;1614;1607;1615; 1601;1616;1610;1607;1614;1575; 1589;1614;1608;1617;1614;1576;1614; 1575;1604;1604;1617;1614;1607;1615; 1585;1614;1571;1618;1587;1614;1607;1615; 1601;1616;1609; 1575;1604;1606;1617;1614;1575;1585;1616; . "Her kim sidre ağacını keserse Allah onu başı zeri cehenneme atar." [39] sözleriyle ifade etmiştir. Hatta eşitli ihtiyaçlarla zorunlu olarak ağaç kesmek isteyenlere, kestikleri ağaçların yerine yenilerini dikmeleri şartını koştur. Savaşa çıkan ordusuna ağaçları kesmemelerini özellikle emretmiştir. Her yıl hektarlarca ormanı ok kısa bir süreyle kelimelerle evirerek evreye en ok zararlı ateşin yanlış kullanımını önleme temelinde Medine'de bir gece bir evin yanması üzerine Hz. Peygamber'in, 1573;1616;1606;1617;1614; 1607;1614;1584;1616;1607;1616; 1575;1604;1606;1617;1614;1575;1585;1614; 1573;1616;1606;1617;1614;1605;1614;1575; 1607;1616;1609;1614; 1593;1614;1583;1615;1608;1617;1612; 1604;1614;1603;1615;1605;1618; 1548; 1601;1614;1573;1616;1584;1614;1575; 1606;1616;1605;1618;1578;1615;1605;1618; 1601;1614;1571;1614;1591;1618;1601;1616;1574;1615;1608;1607;1614;1575; 1593;1614;1606;1618;1603;1615;1605;1618; "Şüphesiz ki bu ateş size ancak şamandır. O halde uyuyacağınız zaman ateşi söndürün!" [40] Uyarısı evreyi koruma tedbirleri arasında yer alan nebevî bir uyarıdır. İnde hayvanların ve bitkilerin doğal bir şekilde varlıklarını

sürdürebildikleri, ülike genelinde büyük kentlerin ve endüstri merkezlerinin kirlettiği havayı temizleyen yerler vardır. Hava kalitesinin korunmasına katkıda bulunan günümüzdeki yeşil kuşak (sit alanı) anlayışı Hz. Peygamber’in sünnetinde “yasak bölge” uygulaması şeklinde görülmektedir. Hz. Peygamber, وَهُوَحَرَامٌبِحُرْمَةِاللَّهِإِلَى يَوْمِالْقِيَامَةِ، وَإِنَّهُلَمْ يَحِلَّالْقِتَالُفِيهِلأَحَدٍقَبْلِى ،وَلَمْيَحِلَّ لِىإِلاَّسَاعَةً مِنْنَهَارٍ ،فَهُوَحَرَامٌبِحُرْمَةِاللَّهِإِلَى يَوْمِالْقِيَامَةِ، لاَيُعْضَدُشَوْكُهُ ،وَلاَيُنَفَّرُصَيْدُهُ ،وَلاَيَلْتَقِطُلُقَطَتَهُإِلاَّ مَنْعَرَّفَهَا ،وَلاَيُخْتَلَىخَلاَهَا “O (Mekke), Allah’ın yasaklamasıyla kıyamet gününe kadar harem bölgedir. Diken kesilmez, avı ürkütülmaz... yaş otu yolunmaz.”[41] Buyurmuş, benzer bir uygulamayı Medine’yi mukaddes ve dokunulmaz ilân ederek de yürülüğe koymuştur. Resûl-i Ekrem, bu bölgelerde bulunan bütün canlıların korunması konusunda titiz davranmış, belirtilen kurallara uymayanlar için müeyyideler getirmiştir.

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)